

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izšaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčije 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Udje „Kato- lskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvo: Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. Za inserate se plačuje od enostopne petifvrate za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torka popoldne. — Ne zaprite reklamacije so poštnine proste.

Današnja številka obsega 10 strani in Gospodarske Novice.

Somišljeniki! Na delo za „Slov. Gospodarja“!

Na Dunaju so sklenili zavedni pristaši krščansko-socialne stranke, da bodo cel mesec oktobar agitirali od hiše do hiše, od stanovanja do stanovanja za razširjanje katoliških časnikov. Učeni gospodje, delavci in obrtniki so te dni na delu za katoliško časopisje. **Ze prvi teden so priborili ti vrli možje na 3000 novih naročnikov za dunajske katoliške liste.** Krščanski možje cesarskega Dunaja dobro vedo, da je v katoliškem duhu pisano časopisje najboljšje orožje zoper naše nasprotnike. **Katoliški Slovenci, posnemajte katoliške Dunajčane!**

Z mnogih strani se nam poroča, da se še dobi veliko naših ljudi, ki bi se radi naročili na naš list, pa si ga sami ne utegnejo ali pa ne znajo naročiti. Takim in enakim našim ljudem naj zopet priškolijo na pomoč naši somišljeniki ter nareče zanje „Slov. Gospodarja“. In da jim bo delo tem bolj olajšano, dovolimo vsakemu novemu naročniku, ki bo že sedaj plačal „Slov. Gospodarja“ v znesku 4 kron- za leto 1914 da bo dobil še vse številke te ožega leta zastoni. Naročnina 4 kron, ki se pošlje pred novim letom, se bo vsakemu novemu naročniku vpisala v dobro od novega leta naprej — tako, da bo dobil številke, ki še bodo izšle do novega leta, povrh. Kolikor prej si torej kdo na novo naroči naš list, tem več številki bo dobil zastoni.

Na delo torej za naš list, da ga z pet razširimo med 4000 novih naročnikov, kakor lani.

„Beg iz stranke“.

Pred kratkim so se zbrali liberalni generali in podgenerali slovenske liberalne stranke v Celju in tamkaj so se tolažili tudi s tem, da slovensko ljudstvo beži iz Slovenske Kmečke Zveze. Ta vest je prišla nenadoma in nepričakovano v javnost. Vse se je vprašalo: V katerem okraju beži ljudstvo iz Kmečke Zveze, zakaj beži in kam beži? Da ne beži v liberalno stranko, je pač vsakemu znano, kajti ta stranka vedno bolj hira. Tudi vzroka, zakaj bi naj bežalo, ne more nihče uginiti. To je skrivnost liberalnih voditeljev. In v katerem okraju se vrši beg iz stranke? Na to vprašanje smo pač izvedeli za točen odgovor, toda razloček je le ta, da se beg ne vrši iz naše stranke, ampak iz liberalne stranke v našo Slovensko Kmečko Zvezo. Zgodilo se je to v ormoškem okraju.

V ormoškem okrajnem zastopu so dosedaj gospodarili liberalci, imeli so v njem večino. Pretekli teden je bila nova volitev za ormoški okrajni zastop. Slovenska Kmečka Zveza je stopila organizirana na plan ter zmagala v večposvestu in v kmečkih občinah z vsemi svojimi kandidati. Liberalci so propadli, kajti pri njih se je izvršil „beg iz stranke“. Niti sladke obljube niti hude grožnje niso nič pomagale. Liberalni „voditelji“ so ostali sami, generali brez armade. Izid volitev v ormoškem okraju je povzročil v liberalnih vrstah veliko potrtost, v vrstah kmečke stranke pa veselje in navdušenje. Slava značajnim možem, ki so brez strahu in samozavestno sledili slovenski kmečki zastavi.

Govori se, — dosedaj, ko to pišemo, še nimamo dokazov v rokah — da bodo dali liberalci za Kmečko Zvezo po svoje odgovor. Prepričati baje hočejo, da bi prišli kmetje do krmila v okrajnem zastopu. Središče, ki voli kot trg posebej, baje noče izvršiti volitve svojih zastopnikov za okrajni zastop. Na ta način se boče povzročiti, da se okrajni zastop ne bo mogel sestaviti in delovati. V ormoški okraj bi potemtakem dobili komisarja. V boju med Slovenci in Nemci je bilo to orožje dosedaj znano, toda da bi bratje bratom, ki so drugega strankarskega naziranja, ne pustili do krmila v okrajnem zastopu, to je iznajdba liberalcev. Komisar v okrajnem zastopu bo gotovo zelo ljub Nemcem, Slovenci pa s komisarijatom ničesar ne pridobimo.

Ne imelo bi seveda nobenega uspeha, ako bi hoteli dati liberalcem dobre nasvete. Vsaka stranka misli s svojo glavo. Toda poznamo slovensko kmečko ljudstvo in vemo, kako bo odgovorilo na najnovejši napad liberalcev na samoupravne pravice kmečkega ljudstva. Odgovorilo bo „z begom iz liberalne stranke“. Vsaka stvar ima torej tudi svoje dobre strani.

Stajerski deželni zbor.

V petek, dne 10. oktobra, se je sešel Stajerski deželni zbor h kratkemu zasedanju, v katerem se naj reši oni delovni načrt, o katerem smo že govorili v

zadnji številki našega lista. V začetku prve seje je izjavil načelnik Slovenskega kluba, dr. Korošec, da vsled izpremenjenega položaja slovenski poslanci umaknejo one predloge in interpelacije, ki še niso v zadnji seji deželnega zbora pred poldrugim letom prečitani. S tem se namreč omogoči posvetovanje o onih predlogih, ki so jih za to zasedanje predlagali z ene strani Slovenci in z druge Nemci ter se zedinili, da si ne delajo pri rešitvi teh predlogov takih težav, kakor je bila obstrukcija.

Takoj v prvi seji so se socialnodemokratski poslanci dr. Schacherl in Resel ostro obračali proti nemškemu nacionalcem, češ, da so sedanje kratko zasedanje drago odkupili Slovincem in jim morajo plačati visoko odkupnino. Slovenci dobijo meščansko šolo, gospodinjstvo šolo, cestne doneske in brezobrestna posojila za vinograde. Te napade so dosedaj v vsaki seji ponavljali, kadarkoli se jim je nudila za to priložnost.

Na mizi deželnih poslancev ležijo že v istini tudi oni predlogi, ki zanimajo slovensko spodnještajersko ljudstvo, to so: deška meščanska šola v Zalcu, gospodinjstva šola v St. Juriju ob južni železnici, brezobrestna vinogradniška posojila in izplačilo cestnih doneskov.

Liberalni listi pišejo, da so slovenski poslanci za imenovane pridobitve opustili za vselej obstrukcijo. To je krivo. Obstrukcija je opuščena samo za 10-dnevno zasedanje. Slovenski poslanci vedo mnogo boljše nego liberalni listi, da je še mnogo stvari urediti med Slovenci in Nemci. Ako se te preporne točke ne uredijo, potem seveda ne bo miru; ako se uredijo, potem smo itak tudi Slovenci zadovoljni in mirni. Potem bo deželni zbor lahko delal. Toda nespametno bi bilo, ako bi slovenski poslanci ne spravili že tega na varno pod streho, kar so že pridobili.

Slovenski poslanci so stavili v tem zasedanju že te predloge: Poslanec dr. Benkovič in tovariši predlog glede ustanovitve rudarske šole v Trbovljah; dr. Benkovič in tovariši interpelacijo glede zgradbe novega uradnega poslopja v Brežicah. Poslanec Ozmeč in tovariši predlog, naj se pri razdelitvi draginjske doklade in poznejši regulaciji učiteljskih plač jemljejo v poštev tudi kateheti. Dr. Verstovšek in tovariši predlog, naj se podele podpore po toči in uimah oškodovanemu prebivalstvu v marenberskem, slovenjegraškem in šoštanjanskem okraju. Poslanec Pišek, dr. Benkovič in tovariši predlog radi olajšave za podelitev koncesij za zidarje, tesarje, kamnoseke in studenčarje na deželi; poslanca Pišek in Novak predlog, da se posestnikom v konjiškem in mariborskem okraju po toči, povodnji in ogrech oškodovanim, podeli deželna podpora in se jim tako v njih bedi pomaga.

Za deželnega odbornika je bil v soboto, dne 11. t. m., na mesto umrlega Robiča izvoljen dr. Verstovšek. V ponedeljek, dne 13. oktobra, se je predložilo deželnemu zboru poročilo deželnega odbora o ustanovitvi novih meščanskih šol, med katerimi je tudi nova meščanska šola v Zalcu, in sicer s slovenskim učnim jezikom, in o ustanovitvi slovenske gospodinjstve šole v St. Juriju ob južni železnici. Obe poročili sta se izročili pristojnemu odseku. Poročilo deželnega odbora glede brezobrestnega posojila 100.000 K za vinogradnike, ako da država enako svoto, se izroči finančnemu odseku.

Politični ogled.

— Finančni minister Zaleski je že od lanske pomladi bolan, a je svoje posle kljub temu opravljal, sedaj pa zdravnik zahteva, da mora Zaleski popolnoma počivati. Zaleski je zato vložil prošnjo za odstop; ministrski predsednik Stürgkh je pa cesarju predlagal, da naj Zaleski ne odstopi, marveč da naj se mu dovoli dopust za nedoločen čas in da naj posle finančnega ministrstva vodi oddelni načelnik tajni svetnik dr. baron Engel pl. Mainfelden. Cesar je dne 8. t. m. z lastnoročnim pismom ugodil Stürgkhovemu predlogu.

— Kranjski deželni zbor. Ob koncu proračunske razprave so dobili liberalci od govornikov večine tako močne udarce, da so kar utihnili. Liberalce Reiser je očital S. L. S., da je nasprotnica šole. Poslan-

ci Jarc, dr. Zajec, Jaklič in dr. Lampe so pa dokazali liberalcem, da je S. L. S. v par letih storila več za ljudsko izobrazbo in šolstvo kot liberalci celih 20 let. Posebno ostre besede so padale na liberalno učiteljstvo glede šolske vzgoje otrok. Liberalni poslanec Ribnikar se je v tej seji tako obnašal, da ga je zbornica izključila za 3 seje. Prav dobro je govoril glede na izboljšanje učiteljskih plač poslanec kmet Drobnič, ko je rekel med drugim: „Mislim, da kot kmet in župan poznam ljudstvo. Naše ljudstvo je pošteno in večkrat se je že med ljudstvom govorilo, da je učiteljstvo res preslabo plačano, ali žalibog je težko pomagati. Ljudje, oziroma stariši, ki dajo učiteljem svoj najdražji zaklad, svoje otročice, pravijo: „Mi smo pripravljene dati, kar imamo, ampak učiteljstvo, kateremu izročamo svoje otroke, mora biti popolnoma nepokvarjeno in ne liberalno ter mora izpolnjevati svoje dolžnosti v vsakem oziru in nam dajati dober vzgled v vseh stvareh. (Veliko odobravanje in pritrjevanje.) Želim, da bi se učiteljstvo, ki je velikega pomena za naš narod, enkrat spametovalo, in vas zagotavljam, da bomo mi starši, kateri nam izročamo svoje otroke, radi dali, kar imamo.“ — Proračun se je nato sprejel v celoti kakor ga je predlagal deželni odbor. — V seji dne 9. t. m. se je obravnavalo razne manjše gospodarske zadeve. Posebno važna pa so določila lovskega zakona, ki so se sprejela v tej seji. Po par. 56 je določeno, da se sme v občinah, v katerih se posebno neguje vinstvo, sadjarstvo in zelenjadarstvo, ako to sklene nadpolovična večina občinskih odbornikov, zajec zatreti. Zakon vsebuje še več manjših določb, katere dajo občinam večjo pravico glede lova. Deželni zbor je v tej seji naročil deželnemu odboru, naj glede iztirjevanja brezobrestnih posojil vinogradnikom postopa najmileje in naj se roki vračanja posojil podaljšajo. Sklenilo se je tudi, da se pozove vlada, naj podpira ustanovitev nove župnije Šiška pri Ljubljani. — Dne 10. t. m. je sklenil deželni zbor, da se občina Sp. Šiška priklopi Ljubljani. Liberalci so hudo nasprotovali tej združitvi, ker se bojijo za svoje gospodstvo na ljubljanskem magistratu. Zbornica je rešila v tej seji vse predloženo ji delo, na kar je deželni glavar dr. Susteršič imel zaključni govor. Omenjal je, da je deželni zbor rešil zadnja leta mnogo zelo važnih in koristnih postav in naprav. Deželni glavar je med drugim omenil sledeče: „Zdi se mi, da je sedaj prišel čas, ko naj pridejo do besede volilci, da izreko svoje mnenje o dovršenem delu. Novemu deželnemu zboru boči pridržano, da započeto delo nadaljuje v blagor naši domovini! Temu svojemu mnenju sem dal izraz na merodajnem mestu in mislim, da je bila današnja seja zadnja v tej pomenljivi zakonodajni dobi.“ Glavar in zbornica je zaklicala cesarju „Živio!“, na kar je bilo zasedanje deželnega zbora zaključeno. — Deželni zbor kranjski bo te dni razpuščen, ker mu začetkom l. 1914 poteče njegova čletna doba. Nove volitve se bodo vršile baje takoj po novem letu 1914.

— Deželni zbori. Poleg štajerskega deželnega zbora zborujejo sedaj še goriški, nižnjavstrijski in pa solnograški. Zasedanje deželnih zborov bo trajalo le do 20. t. m., ker se 21. oktobra vrši že prva seja drž. zbora. Listi poročajo, da so se tudi stranke v tirolskem deželnem zboru pobotale ter se je posebno glede deželnozbornske volilne spremembe dosegel sporazum.

— Koroški Slovenci. Naši koroški bratje imajo dobro razvite organizacije. V političnem oziru so naši somišljeniki na Koroškem združeni v Katoliškem političnem in gospodarskem društvu, katero se že 23 let krepko bori za pravice koroških Slovincov. To društvo je Korošcem to, kar je nam Stajercem Slov. Kmečka Zveza. V četrtek, dne 30. oktobra, bo imelo Katoliško politično društvo v Celovcu svoj občni zbor, na katerem se bo poročalo o delovanju društva. Želimo, da bi vrlo delavno društvo vodilo naše koroške brate po poti zmage nad drznimi nasprotniki.

— Napredek krščanske stranke na Dunaju. 8. t. m. se je vršila nadomestna državnozbornska volitev v drugem dunajskem okraju Leopoldstadt. Mandat je bil izprazen po umorinem socialnodemokratskem poslancu Sumaterju. Volilni boj je bil silno ljut. Kandi- dat krščanskih socialcev, dr. Mataja, je dobil 7761 glasov, kandidat socialnih demokratov, Matija Elderš 5931, nemški slobodomislec Blasel 2535 in nemški nacionalce Hafner 467 glasov ter kandidat dunajskih Čehov pa 332 glasov. Treba je torej ožje volitve med

krščanskim socialcem in socialnim demokratom. Ožja volitev se je vršila v torek, dne 14. oktobra. O izidu poročamo med najnovejšimi vestmi. Število glasov krščanskih socialcev se je od zadnje državnozbornske volitve v tem okraju pomnožilo za 400, število socialno-demokratskih glasov pa je padlo za celih 1600.

— **Spor med Nemci.** Mariborski nemški poslanec Wastian, znan nasprotnik Slovencev, je izstopil iz državnozbornske nemškonarodne zveze. Kot povod njegovega izstopa se smatra pismo načelnika nemškonarodne zveze, dr. Groša, kateri je Wastian pošte-no okaral, ker je ta na nekem zborovanju v Mariboru očital zvezi, da drži z vlado in da ne skrbi dovolj za „stiskane“ Nemce. Wastian je predsednik Südmärke, Groß pa načelnik nemškega Sullerajna. Kakor se vidi, se bodo Nemci še pošteno zlasali.

— **Avstrijski poslanik v Petrogradu.** grof Thurn-Valsassina se je odpovedal svoji službi. Na njegovo mesto je imenovan Madžar grof Scapary, ki je bil dosedaj oddelečni načelnik v zunanem ministertvu. Madžari zasedajo v naši državi vedno imenitnejše službe.

— **Mažarsko nasilje napram Slovakom.** Ogrski ministrski predsednik Tisa, ki na Ogrskem brezobzirno zatira svobodo tiska, ter kruto preganja uradnike nemažarskih, posebno slovanskih listov, pripravlja nov boj proti Slovakom. Tisovi priganjači so si vzeli za pretvezo božjo pot Slovakov. Velehrad na Moravskem, ki je proglašajo za veleizdajo. Mažarski zagrizenci prete z novimi nasilstvi napram Slovakom in kanijo zlasti slovaška gospodarska podjetja ovirati. Tudi slovaški poslanec Juriga nima nič dobrega pričakovati, ker je vodil „veleizdajalce“, kakor imenujejo slovaške velehradске romarje, na Moravsko. Madžari iščejo vzrok, da bi sploh prepovedali romanje ogrskih Slovanov na Velehrad.

— **Ogrske umazanosti.** Liberalni Madžari, ki so sedaj na vladnem krmlu, uporabljajo mnogokrat svojo moč v to, da se dajo od raznih židovskih bogatašev podkupiti v svoje strankarske namene. Tako očitajo sedaj bivšemu ministrskemu predsedniku Lukaču, da je od neke banke dobil za svojo strankarsko blagajno zopet 1½ milijona nagrade zato, da je smela banka ustanoviti neko igralnico. Tako delajo liberalci.

— **Nemški cesar na Dunaju.** Listi poročajo, da obišče nemški cesar dne 23. t. m. našega prestolonaslednika na gradu Konopišt. Od tu se bo podal cesar Viljem, kakor zatrjujejo nemški listi, dne 26. oktobra na Dunaj na obisk cesarja Franca Jožefa, kar sicer prvotno ni bilo v načrtu. Na Dunaju ostane samo 1 dan. — Poljski listi poročajo, da je Viljem povodom svojega zadnjega poseta v Sleziji, karvinskemu županu na njegovo izpoved, da je v karvinskem okraju le 1980 Nemcev proti 860 Čehom in 13.500 Poljakom, odgovoril z besedami: „No, potem pa morate dobro udariti na-nje!“ Poljski listi zahtevajo radi tega od Poljskega kluba v avstrijskem državnem zboru, naj stavi takoj v prvi seji poslanske zbornice vprašanje, če je dopustno, da tudi vladarji na avstrijskem ozemlju hujskajo Nemce na politična nasilstva proti Poljakom.

— **Bolgarski car na Ogrskem.** Bolgarski car Ferdinand biva zdaj na svojih ogrskih posestvih v Hamos-Szepsu. Naročil je svojemu dvornemu maršalu razglasiti, da ne biva tu kot vladar, marveč kot zasebnik in da bi rad živel v miru. Ferdinand se je močno postaral, brada je osivela, pozna se mu, da ga je vojska hudo postarala. V Hamos-Szepsu misli ostati več časa. Poroča se tudi, da bo car Ferdinand imenoval prestolonaslednika Borisa za generalnega nadzornika bolgarske armade; njegov namestnik bo general Sawov.

— **Zmede na Balkanu.** Srbi so albansko vstajo zadušili. Zasedli so ob albanski meji vse važnejše točke. Zadnje dni se je vršilo med albanskimi in srbsko-črnogorskimi četami več vročih bojev. Albanci so bili povsod poraženi. — Vojna nevarnost med Turčijo in Grško še ni odstranjena. Obe državi, kakor tudi Srbija in Bolgarija, se na novo oborožujejo.

— **Volilni boj na Italijanskem** postaja vedno ostrejši. V Kataniji je nek liberallec ustrelil v prepiru moža, kateri je delil letake za kandidata, ki je katoličanom prijazen. V Milanu so se dne 12. t. m. socialni demokratje in liberalci do krvavega strelja. Nek rdečkar je odrezal svojemu liberalnemu nasprotniku nos. Katoličani pa se mirno pripravljajo na volilno borbo.

— **Rusija gradi nove bojne ladje.** Ruska politika stremi za tem, da prekosi na morju moč Nemčije. Leto za letom se gradijo nove ladje. Sedaj pa je začela pomnoževati tudi svoje ladje v Črnem morju. Proračun, ki je bil predložen dumi (ruskemu državnemu zboru) dne 6. t. m., izkazuje rednih izdatkov za mornarico v znesku 250.397.540 rubljev; v primeri z lanskim letom več za 22.225.127 rubljev; polovica teh povišanih izdatkov se porabi za nadaljevanje gradbe novih ladij za črnomoško mornarico.

— **Obredni umor v Kijevu.** Židje smatrajo umor nedoraslega kristjana, bodisi dečka ali mladenke, v svrhu svojih verskih obredov, za nekaj dopustnega in dovoljenega. Kadar se zgodi kak tak umor, vzbudi seveda vseobčo pozornost. Kristjani so ogorčeni radi teh judovskih navađ, judje pa skušajo grozen zločin svojega prenapetega verskega tovariša prikriti. Ker je svetovno časopisje po večini v judovskih rokah in ker imajo judje veliko denarja, se uporabi vsa sredstva, da bi se odvrnilo od judovstva ta barbarski madež. Tako se godi tudi sedaj. V Kijevu na Ruskem se je zgodil dne 25. marca 1911 tak umor — zgrade se ta-

ki umori navadno seveda samo tam, kjer prebivajo pravoverni židje, to je v Galiciji ali na Ruskem. — Jud Mendel Beilis je obtožen, da je umoril kristjanskega dečka Andreja Juščinskega. Ubogemu dečku je prizadjal žid kakih 40 ran, da mu je še živemu kri počasi popolnoma iztekla. Deček je moral pretrpeti grozne muke. Preiskava je bila zelo dolgotrajna in težavna, ker so napeli judje vse sile, da bi zvalili krivdo na druge. Sedaj po več kot dveh letih je preiskava vendar zaključena in se vrši v Kijevu ravno v tem času sodna obravnava, ki je preračunjena na več tednov. Židovsko časopisje celega sveta se še vedno ne prestando trudi, da bi bil Beilis oproščen. Ze vnaprej se vrše po raznih mestih kot na Dunaju in v Pragi, judovska protestna zborovanja proti njegovi obsodbi. O izidu bomo poročali.

— **Angleži hočejo biti najmočnejši tudi v zraku.** Znano je, da je Anglija na morju najmočnejša. Pred Angleži se tresejo posebno bahati Nemci. Kakor vse kaže, se bodo v prihodnji večji vojski vojskovali vojaki tudi po zraku. Angleška država je sklenila, da zgradi zračno brodogradnjo iz raznih zrakoplovov in letal. Razni pomorski poveljniki so izjavili, da je bolje opustiti nekaj oboroženih križaric, in na mesto njih pa zgraditi več zrakoplovov.

— **Znameniti državnik na daljnem Vzhodu.** V Tokiju je umrl veliki japonski državnik knez Taro Katsura, kateri je s svojo pametno politiko največ pripomogel, da se je povzdignila Japonska do tako močne države. — Predsednik kitajske ljudovlade, Juansikaj, kateri je bil pred tednom na novo izvoljen, se je brez kake posebne predizobrazbe povpeval na tako visoko stopinjo. S pridnostjo je napredoval vedno višje. Ze s 23. letom je bil imenovan za cesarskega oblastnika v Šoulju. Za podpredsednika ljudovlade je izvoljen Juansikajev prijatelj Liynauhung.

Grozen požar na morju.

Nad 100 oseb našlo smrt v morju.

Našim čitateljem je še gotovo v dobrem spominu grozna nesreča ladje Titanik, ki se je zgodila dne 14. aprila 1912 na Atlantskem oceanu. Dne 10. oktobra se je na morju med Evropo in Ameriko zgodila zopet velika nesreča, ki je zahtevala mnogo človeških žrtev.

Ra parniku Volturmo, ki je plul iz Rotterdam na Nizozemskem v Novi Jork, je dne 10. t. m. dopoldne izbruhnil strašen požar, ki je ladjo popolnoma uničil. Kako je nastal požar, še ni pojasnjeno; najbrž ga je povzročila eksplozija. Goreti je začelo na sprednjem delu ladje. V par trenutkih se je valil iz ladje visok ognjen steber proti nebu. Na morju je ob istem času vladal velik vihar. Med potniki je nastal grozen strah. Vse je bežalo na zadnji del ladje. Mornarji so se trudili, ogenj omejiti, a ves trud je bil zaman. Še rešilnih čolnov, katerih je bilo dovolj, niso mogli spustiti v morje, ker je priprava za spuščanje čolnov tudi uničena. Kapitan ladje je poslal na vse strani po brezžičnem brzojavu klice na pomoč.

Ladje hitijo na pomoč.

Prva je dobila brzojavko ladja Karmania. Ko je Karmania prejela brezžične brzojavke parnika Volturmo, je takoj odpelala s polno paro na kraj nesreče. Nastavila je več kurjačev in plula kljub strašnemu viharju v največji hitrosti 20 vozlov. Parnik je dospel do Volturna okoli poldne. Prednji del Volturna je bil popolnoma v ognju. Goreča ladja se je silno majala. Vijaki so se zamotali v vrvi, ki služijo za to, da spravijo čolne v vodo. Le nekaj čolnov je ostalo celih, ostali pa so se ob ladijskih straneh vsled silnega viharja popolnoma razbili in potniki ž njimi vred potopili. Karmania se je zastoj trudila, da bi spravila kak čoln k Volturnu in je morala pluti okrog goreče ladje v daljavi 100 metrov. Videlo se je, kako so se potniki prerivali na zadnjem delu ladje, skakali v morje, dočim se mornarji napenjali vse sile, da pogase ogenj.

Karmania ni bila edina, ki je Volturnu prihitela na pomoč. Pri vsej nesreči, ki je zadel Volturmo, je imela namreč to veliko srečo, da je vozila v erti, v kateri vozi prav veliko ladij. Tako se je zgodilo, da je veliko parnikov sprejelo brezžične klice Volturnove. Če se ne bi bilo to zgodilo, bi bili vsi ljudje na ladji — bilo jih je do 700 — utonili. Poleg Karmanije je še 10 ladij prišlo na pomoč.

Dogodki na Volturnu.

Ko se je pripeljala Karmania na pomoč, je vihar razburkal morje in preprečil, da se dva čolna nista mogla približati Volturnu. Nemogoče je tudi bilo, da bi bili napeli med parnikoma vrv. Med tem so z Volturna spustili v morje rešilne čolne. Komaj je pa čoln zapustil Volturmo, da prevesla 150 metrov, ker tako blizu je bila Karmania, ko čoln valovi prekuonejo. Rešili so enega samega potnika, ki so ga potegnili na Karmanio, vse drugo je požrlo morje. Na obupno prošnjo potnikov so spustili z Volturna še en čoln v morje, a ga je tudi morje prekuonejo in so vsi utonili. Utonilo je ob tej priliki do 80 oseb.

Med tem so parniki, ki so prihiteli na pomoč, obkolili gorečo ladjo. Na tisoče ljudi je gledalo parnik in nesrečne ljudi na njej. Tudi potniki enajstih parnikov, ki so obdajali goreči parnik Volturmo, so preživeli strašne ure in so gledali strašen prizor. Potniki so bili na Volturnu na zadnjem delu ladje. Kli-

cali so obupno na pomoč, ženske in otroci so milo jokali. Strašen vihar je pa onemogočil, da bi se reveže rešilo. Z daljnogledi so videli, kako so se potniki borili, da jih vzamejo v čolne. Ko so počili kotli, je nastala med potniki zmešnjava. Več oseb žena in otrok je bilo poteptanih. Več oseb je tudi zblaznelo.

Kaj pripoveduje eden izmed rešenih?

Nemec Trintepohl, ki se je rešil, je o požaru in dogodkih na nesrečni ladji poročal sledeče: V četrtek zjutraj se je naenkrat po ladji razleglo znamenje, da je nastal ogenj. Potniki smo morali vstati iz postelj in oditi na krov. Dalo se nam je rešilne pasove. Priprava istih je trajala del časa. Reklo se nam je, da bo ogenj mogoče kmalu pogasiti, a da je kapitan spoznal, da je dobro, ako si pripašemo rešilne pasove. Žensk in otrok sta se lotila strah in groza in začeli so milo plakati. Med tem se je ogenj širil vedno dalje in kmalu smo videli, da je notranjost ladje vsa v ognju. Proti 10. uri je bilo izdano povelje, naj se rešilni čolni spustijo v morje. Kapitan se je pri rešilnem delu obnašal občudovalno, ravno tako tudi častniki, ki so bili po večini Angleži. Z obžalovanjem pa moram izjaviti, da se je moštvo, ki je obstajalo iz Nemcev in Belgijcev, obnašalo zelo nečastno. Ljudje so tekali po krovu kot znoreli sem in tje, a mornarji so postopali tako, kot bi se morali oni prvi rešiti. S tem se je nered in strah med potniki še povečal. Prvi častnik je poveljeval prvemu rešilnemu čolnu. Le žene in otroci bi se naj spustili v njega, a kljub temu je bil čoln napolnjen skoro s samimi mornarji. Ko so čoln spuščali v morje, se je z vso silo zadel ob ladijn bok ter se razbil na dvoje. Vsi ljudje, ki so se nahajali v čolnu, so se potopili. Za tem so skušali spustiti v morje še drug čoln. Med tem ko je prvi stražnik vrgl nekaj živeža v čoln, je skočil on prvi v njega. Tudi v tem čolnu je bilo več moških kakor žensk. Morje je bilo v tem času zelo viharno. Spustili so še 3 druge čolne, a vse je bilo zmešano, vrvi so se potrgale in oni, ki so bili v čolnih, so padli v vodo, kjer so utonili. Druge vrvi so bile porezane, tako, da se noben čoln ni mogel več spustiti v morje. Ko je potem priplula Karmania, smo si mislili: „Sedaj smo vsi rešeni“. Kurjači in delavci so prišli med tem iz spodnjih prostorov in so se branili, iti zopet nazaj. Kapitan jih je z revolverjem v roki prisilil, da so se vrnili nazaj na svoje prostore. Pa ni trajalo dolgo, ko so morali delo popustiti, ker je prišel ogenj že do strojev. Ko se je Karmania približala, je zapovedal kapitan, naj stopijo žene z otroci na eno, in moški na drugo stran ladje. Končno je moral tudi kapitan zapustiti svoje poveljniško mesto, ker je bilo tam že preveč vroče. Žene so se jokale in smejele obenem; zmedlo se jim je od razburjenja. Na krovu je postajalo vedno bolj vroče, a mi tega skoro opazili nismo. Ko se je Trintepohl pokazalo njegove čevlje, katerih podplata so bili do polovice sežgani, je rekel: „Jaz se na to ne morem spominjati. Bilo je tisti čas namreč strašno. Ko je ogenj predril ladijn krov in so plameni že švigali nad njim, so si možje in žene padli okrog vratu in glasno vpili, drugi so bili zopet celo tihi. Ko se je zgodila eksplozija, sem spoznal, da je bolje, če skočim v morje, ker sem dober plavač. Nek angleški potnik in pomorščak sta storila isto. Jaz sem skočil prvi in ona dva sta mi sledila. Potem pa nisem nobenega več videl. Plaval sem k nemški ladji, a nihče me ni opazil. Potem sem prišel v bližino Karmanije ter sem klical na pomoč. Svit metalca luči me je zadel še-le, ko sem že skoro eno uro blodil po morju. Kako so me rešili, se ne morem več spominjati.“

Konec goreče ladje.

Volturmo je bil po zadnji eksploziji razdejan v 2 dela, nato se je pa ladja potopila. Volturmo je plaval na morju še 20 ur potem, ko je izbruhnil požar. Ako bi ne bil divjal silovit veter severovzhodnik in preprečil pomagati ladjam gorečemu Volturnu, bi bili potniki rešeni. Največ je ponesrečilo ljudi na rešilnih čolnih, ki so se bili prekuonejo. Tudi potniki so pomagali gasiti. Usoda namreč je bila še-le započeta, ko se je približal požar parnim kotlom. Takrat je bil parnik v pravem pomenu besede razdejan. Železni kosi so padali tudi na druge parnike, a takrat ni bil že noben človek več na parniku, ker je obdajalo Volturmo 40 čolnov, ki so pobrali ljudi, ki so poskakali z gorečega parnika v morje. Ko se je parnik že potopil, so se rešilni čolni vrnili k svojim parnikom in nadaljevali vožnjo.

Novejša poročila pravijo, da se ponesrečena ladja najbrž ni popolnoma potopila, ampak da plavajo ostanki po morju. Radi tega obstoji nevarnost, da se kaka druga laja zadene ob njo. Angleška vlada je odposlala bojno ladjo Donegal, naj poišče ponesrečeni parnik Volturmo in naj njegove ostanke popolnoma pokonča.

Ponesrečeni potniki.

Po prvotnih poročilih se je ponesrečilo 236 potnikov in mornarjev, a 521 je bilo rešenih. Novejša poročila pa pravijo, da je rešenih 485 oseb, med temi 25 mornarjev, utonilo pa je 76 potnikov ter 86 mornarjev. Na Volturnu so bili večinoma sami izseljenci, ki so šli iskat kruha v Ameriko. Največ je bilo Rusov, Poljakov in Rumunov, 180 Ogrov ter nekaj Nemcev. Rešilne ladje so odplule z rešenci na vse strani, bodisi v Evropo, bodisi v Ameriko. Zalostna pa je, da so se poizgubili in ločili na rešilnih ladjah sorodniki; marsikateri oče se je odpeljal recimo na Francosko, mati na Angleško, otroci pa zopet z drugo ladjo v Ameriko.